

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษารูปแบบและกระบวนการเผยแพร่ธรรมะของ ว. วชิรเมธี (พระมหาจุฬาลงกรณ วชิรเมธี) โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ๑. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารที่ใช้ในการเผยแพร่พุทธธรรม ๒. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการเผยแพร่ธรรมะของท่าน ว. วชิรเมธี (พระมหาจุฬาลงกรณ วชิรเมธี) และ ๓. เพื่อศึกษาบทบาทการเผยแพร่ธรรมะของ ว.วชิรเมธี (พระมหาจุฬาลงกรณ วชิรเมธี) ที่มีต่อสังคม ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแพร่ธรรมะ โดยใช้วิธีการดำเนินวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมาของแนวคิด ทฤษฎีการสื่อสารที่ใช้ในการเผยแพร่พุทธธรรม เพื่อการเผยแพร่พุทธธรรมของพระสงฆ์นักเผยแผ่ไทย โดยวิธีการศึกษาวิจัยเอกสาร ค้นคว้า รวบรวม และวิเคราะห์เอกสารเหล่านี้ คือ เอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก เอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ วรรณคดี ฎีกา ปกรณ์ วิเสสา หนังสือ บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหัวข้อที่ ทำวิจัย สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ พระมหาจุฬาลงกรณ วชิรเมธี ค้นคว้าศึกษาวิเคราะห์รูปแบบสื่อ คือ สาร ได้แก่ หนังสือธรรมะ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ และสื่อใหม่ หรือโซเชียล มีเดีย ศึกษากระบวนการเผยแพร่ธรรมะของ ว. วชิรเมธี ผ่านช่องทางการสื่อสารทางหนังสือธรรมะใน ๒ ส่วน คือ (๑) เทคนิควิธีทางภาษา และ (๒) เทคนิควิธีการนำเสนอ และสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารธรรมะ คือพระเถระ ๔ รูป ศิลปินแห่งชาติ ๑ ท่าน ผู้สื่อข่าว ๑ ท่าน บรรณาธิการ ๑ ท่าน พุทธศาสนิกชน ๒ ท่าน และนักศึกษา ๒ ท่าน

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎีการสื่อสารเป็นส่วนสำคัญในการติดต่อข่าวสาร มีพัฒนาการเพื่อทำให้การส่งข่าวสารเร็วขึ้น ไกลมากขึ้น ตั้งความมุ่งหมายที่จะกระจายข่าวสารจากจุดหนึ่งไปยังจุดที่อยู่ไกล การสื่อสารสมัยปัจจุบันมีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนสังคมให้เป็นไปในทิศทางต่าง ๆ สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติ เจตคติและพฤติกรรมของบุคคลในสังคมได้ตามต้องการ ทำให้เกิดแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ในการสื่อสารที่มีความชัดเจน นำมาประยุกต์ใช้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ตกต่ำก่อเกิดปัญหามาเป็นพฤติกรรมที่ดีงาม ตามที่สังคมส่วนรวมต้องการ

ประสิทธิภาพการสื่อสารมี องค์ประกอบ ๔ ประการคือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อหรือช่องทางการสื่อสาร และ ผู้รับสาร

การสื่อสารเผยแผ่พุทธธรรมสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงใช้การสอน ๓ วิธี คือ อธิปภาวนา อานาปานสมาธิ และอนุสสาสนีปาฏิหาริย์ ในการแสดงธรรมแต่ละครั้งทรงมีลีลาการสอน ๔ อย่างคือ แบบสันทสนา แบบสมาทปนา แบบสมุตเตสนา แบบสัมปทสนา

สื่อในพระพุทธศาสนา คือการสื่อถึงธรรม ที่สามารถช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจได้ชัดเจนแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น สื่อในครั้งพุทธกาลที่ทรงใช้มี ๕ ประเภท ได้แก่ ๑) การสื่อสารด้วยบุคคล หรือสื่อมวลชน (คำพูด ท่าทาง) ๒) การสื่อสารด้วยภาษา ๓) การสื่อสารโดยใช้อุปกรณ์ ๔) การสื่อสารด้วยการอุปมา อุปมัย ๕) สื่อสารด้วยนิทานชาดก ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงเสด็จไปแสดงธรรมแก่พุทธศาสนิกชนทุกระดับชั้นด้วยพระองค์เอง โดยทรงใช้พุทธวิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ จนทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายไปทั่วชมพูทวีปจนมาถึงสุวรรณภูมิ พุทธวิธีในการสอนและ

วิธีการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้า เป็นแนวทางสำคัญในการเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เริ่มต้นจากท่านพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) ท่านริเริ่มนำความรู้ทางโลกมาอธิบายด้วยธรรมะ ตามด้วย ‘สหายธรรม’ ของท่านคือ หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ (พระพรหมมังคลาจารย์) ท่านปฏิรูประบบการเทศนาแบบดั้งเดิมเป็นการปาฐกถาธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เป็นพระนักวิชาการ นักคิด นักเขียนผลงานทางพระพุทธศาสนารุ่นใหม่ มีผลงานทางวิชาการพระพุทธศาสนาเป็นที่รู้จักจำนวนมากที่ได้รับการยกย่องจากทั้งในและต่างประเทศ ต่อมา พระพยอม กัลยาโณ (พระราชธรรมนิเทศ) และพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต จนมาถึงพระมหาวิฑูชัย วชิรเมธี ในนามปากกา ว. วชิรเมธี ได้ออกหนังสือธรรมะติดปีกมาสู่สายตาประชาชนแล้วได้รับความนิยมจากผู้อ่านมาก จึงได้มีผลงานทางธรรมะตามออกมาจากกระแสความนิยม ทำให้เกิดกระแสธรรมะนิยม เรียกว่า ธรรมะอินเทรนด์ หรือ ธรรมะติดปีก จนมาถึงปัจจุบัน ว. วชิรเมธี มีผลงานหนังสือธรรมะมากกว่า ๖๐ เล่ม

การที่จะทำให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ได้เข้าถึงจิตใจคนนั้น นอกจากจะมีความรู้ในธรรมะอย่างลึกซึ้ง แดกฉานตรงถูกต้องตามความจริง พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เป็นธรรมทูตถ่ายทอดพุทธธรรม ต้องมีความรู้ความเข้าใจในธรรมะนั้นอย่างแตกฉาน มีแนวทาง รูปแบบ กระบวนการ เทคนิคในการสื่อสารเพื่อเผยแผ่ธรรมะออกสู่ประชาชน ทั้งมีอุปบายในการสอน และมีสื่อในการสอน

การเผยแผ่ธรรมะของ ว. วชิรเมธี มีรูปแบบ ๔ ประเภท คือ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ และสื่อใหม่ หรือโซเชียล มีเดีย)

สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ บทความ และ หนังสือธรรมะ โดยเฉพาะหนังสือธรรมะ เป็นหนังสือเล่มที่พิมพ์จำหน่าย โดยจัดพิมพ์ครั้งแรกในปีพ.ศ. ๒๕๔๕ ได้รับความนิยมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน หนังสือธรรมะยุคใหม่ที่อ่านแล้วสนุก เข้าใจง่าย สอดแทรกเรื่องราวดี ๆ ในเล่ม

สื่อโทรทัศน์ เป็นการผลิตรายการธรรมะรูปแบบใหม่ที่มีความคิดสร้างสรรค์ แตกต่างไปจากรายการธรรมะรูปแบบเดิม ท่านมีวิธีการเผยแผ่ธรรมะที่เป็นลักษณะเฉพาะสื่อสารมวลชน ประเภทสื่อโทรทัศน์ เช่น เปิดประเด็นด้วยคำถาม อธิบายขยายความโดยจำแนกเป็นหัวข้อ ปิดเรื่องคติธรรมด้วยคำคม

สื่อวิทยุ การเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุของ ว. วชิรเมธี จะมีความเป็นกันเองระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังมากกว่าสื่อสารธรรมะด้วยสื่อสารมวลชนชนิดอื่น ๆ ด้วยน้ำเสียงที่มีจังหวะจะโคน มี

ความสนุกสนาน มีรูปแบบการนำเสนอที่เป็นระบบแบบแผน คือนำเข้าสู่เรื่องที่เน้นความสนุกสนานใช้อารมณ์ขันเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกว่าธรรมะเป็นเรื่องสนุก ไม่น่าเบื่อ น่าติดตาม ฟัง

สื่อใหม่หรือโซเชียล มีเดีย คือสื่อในโลกออนไลน์หรืออินเทอร์เน็ต (Internet) เฟสบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) และทวิตเตอร์ (Twitter) ที่ ว. วชิรเมธี ใช้เรื่องใกล้ตัว เป็นหลักธรรมะที่คนทั่วไปรู้จักคุ้นเคยอยู่แล้ว เน้นการนำธรรมะไปใช้ได้ทันที โดยไม่ต้องผ่านการตีความมาก การเผยแพร่ธรรมะของ ว. วชิรเมธีผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย สามารถแบ่งได้ใน ๒ ลักษณะ คือ ๑) ส่วนของเนื้อหา สั้น กระชับสะดุดใจ ๒) ส่วนของเทคนิควิธี คือ การเลือกช่วงเวลาในการเผยแพร่ธรรมะ และไมโพสท์ที่เป็นลึกลับขบถหรือถึเกินไป นอกจากนั้น ว. วชิรเมธี ยังได้สร้างเว็บไซต์ธรรมะทุญ่ดอทคอม เพื่อเป็นแหล่งรวบรวม สืบค้นข้อมูล และใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อช่วยในการเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างรวดเร็ว

กระบวนการเผยแพร่ธรรมของ ว. วชิรเมธี ด้วยกระบวนการจัดทำหนังสือธรรมะ มีลักษณะการสื่อสารธรรมะทั้งเฉพาะคนหรือกลุ่ม โดยมีกระบวนการเผยแพร่ธรรมผ่านช่องทางการสื่อสารทางหนังสือธรรมะใน ๒ ส่วน คือ (๑) เทคนิควิธีทางภาษา และ (๒) เทคนิควิธีการนำเสนอ

ผลจากการสัมภาษณ์ทำให้ได้ทราบทัศนะของผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ว. วชิรเมธี ท่านให้ทัศนะเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการเผยแพร่ธรรมะ สรุปได้ว่า

คุณลักษณะของนักเผยแพร่ธรรมะจากหลักธรรมเรื่องประโยชน์ คือ หนึ่ง การทำตนให้ถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะเป็นผู้สอนคนควรตั้งตนไว้ในคุณอันสมควรก่อน จึงค่อยสอนคนอื่นสอง ควรจะรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จะไปสอน สาม มีกัลยาณมิตตธรรม ๗ สี่ ต้องมีคุณสมบัติของพระธรรมกถึกทั้ง ๕ ประการ ว. วชิรเมธี ใช้ทั้ง ๔ ข้อนี้ร่วมกันทั้งหมด

รูปแบบและแนวทางในการเผยแพร่ธรรมะที่พึงประสงค์ ว.วชิรเมธี จะนำเสนอธรรมะหรือการเผยแพร่ธรรมะด้วยรูปแบบที่หลากหลายมาก เพราะท่านมองว่าในโลกนี้ประกอบด้วยผู้คนที่หลากหลายทั้งความคิด ความเชื่อ สติปัญญา ภูมิหลังทางสังคมและความทุกข์ในชีวิตจึงจำเป็นต้องประยุกต์แนวทางในการเทศน์การสอนการเผยแพร่เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหา

ท่านหวังว่าคนที่ฟังธรรมะแล้วควรจะนำธรรมะนั้นมาประพฤติปฏิบัติ ให้เป็นชีวิตมีค่าจากปุถุชนเป็นกัลยาณชน จากกัลยาณชนเป็นอารยชน สูงขึ้นไปตามลำดับ

ท่านคิดว่ามีผู้สนใจธรรมะในยุคปัจจุบันมาน้อยเพียงใด ? ท่านกล่าวว่าคนสนใจเรื่องธรรมะมากขึ้น เพราะสังคมเต็มไปด้วยปัญหา คนต้องการหาทางออก มีพระสงฆ์รุ่นใหม่เผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกมากขึ้น เทคโนโลยีก้าวหน้ามากขึ้น การเทศน์การสอนไม่ได้เทศน์เพียงในวัดแต่สามารถผ่านสื่อโซเชียล มีเดียอื่น ๆ มากมาย

ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแพร่ธรรมะของ ว. วชิรเมธี ได้แก่ บุคลากร คนสอนธรรมมีน้อยขณะที่คนต้องการธรรมะมีมากซึ่งยังไม่พอกแก่ความต้องการ ยังไม่สามารถผลิตบุคคลที่จะมาทำงานด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้เพียงพอแก่ความต้องการของคนไทยและชาวต่างชาติ

เพราะท่านไม่ได้เผยแพร่ธรรมะในประเทศอย่างเดียวก่อนแต่เผยแพร่ธรรมเป็นสากล ท่านใช้วิธีฝึกลูกศิษย์ชาวต่างชาติแล้วใช้ฝรั่งสอนฝรั่งได้ดีคิดว่า ๕ ปีข้างหน้าปัญหานี้จะลดน้อยถอยลง

วิธีการในการแก้ปัญหาในการเผยแพร่ธรรมะท่านมองว่าปัญหาทุกอย่างเป็นครู มองทุกอย่างเป็นครูแล้วจะมีชีวิตอยู่อย่างแสนรื่นรมย์ ให้ความทุกข์ปัญหาเป็นครู ฉะนั้น เวลาที่เกิดปัญหาขึ้นมาท่านจึงไม่เคยท้อ จะค่อย ๆ พยายามแก้ปัญหาไปตามลำดับที่ละเรื่อง ๆ ทำให้งานเผยแพร่ธรรมะของท่านลุล่วงด้วยดีมาจนถึงทุกวันนี้

คำถามว่า ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรแก่พระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน ท่านกล่าวว่า พระสงฆ์รุ่นใหม่จะต้องมีความรู้หลายหลายเรื่อง คือ ต้องรู้จักกรรมวินัยอย่างแม่นยำและลึกซึ้ง ต้องมีความรู้ทางโลกเรียกว่า รู้เท่าทันสภาวะโลกาภิวัตน์ การเผยแพร่ธรรมให้คนรุ่นใหม่จะต้องมีศัลยากริยวัตรที่ดีงาม เป็นบัณฑิตที่สง่างามทั้งต่อหน้าและลับหลัง ต้องเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพราะจะทำให้สามารถหาความรู้ได้ลึกซึ้ง กว้างขวางกว่าภาษาไทยและภาษาบาลี ทำให้ธรรมะมีความร่วมสมัย และสามารถทำงานได้กว้างไกล ต้องมีทีมสนับสนุนที่ดี เรียกว่า มีกัลยาณมิตร ต้องมีความเชี่ยวชาญในการใช้สื่อของยุคสมัย เมื่อประสบความสำเร็จแล้วก็ให้คนบั่นอม อย่าไปยึดติดถือมั่นในความสำเร็จ ไม่ทุจริต ไม่ฉ้อฉล มีความสว่างไสวในเรื่องผลประโยชน์ คือ ไม่เห็นแก่ได้ ไม่เห็นแก่ยศ ทรัพย์ อำนาจ หรือลาภสักการะ ต้องมีความเคารพต่อพระมหาเถรานุเถระ คณะสงฆ์ ตั้งแต่มหาเถรสมาคมจนกระทั่งพระภิกษุหนุ่มสามเณรน้อย ไม่อวดดีถือดี ต้องมีจิตสำนึกกตัญญูรู้คุณต่อพระศาสนา

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทำให้ได้ทราบทัศนคติของพระเถระ ศิลปินแห่งชาติ ๑ ท่าน ผู้สื่อข่าว ๑ ท่าน บรรณาธิการ ๑ ท่าน พุทธศาสนิกชน ๒ ท่าน และนักศึกษา ๒ ท่าน สรุปได้ว่า

รูปแบบและแนวทางการเผยแพร่ธรรมะของ ว. วชิรเมธี ได้แก่ สื่อต่าง ๆ คือหนังสือ ธรรมะ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ เป็นการเน้นในเชิงรุกตั้งแต่ธรรมะติดปีกติดตลาด ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาท่านเน้นการเผยแพร่มาตลอด โดยความอิสระในการเผยแพร่ไม่เฉพาะประเทศไทยแต่เป็นในยุโรปด้วย สื่อที่ใช้เน้นคุณภาพว่าคนที่ดู คนที่ฟังจะต้องไม่มีคนโง่งง แต่จะมีคนฉลาดขึ้น

บทบาทการเผยแพร่ธรรมะของ ว. วชิรเมธี ท่านจะเน้นบทบาททางสังคม สถานการณ์ที่สังคมสนใจและต้องการทราบ ท่านก็จะเน้นหนักธรรมะในเรื่องนั้น ๆ ให้สอดคล้อง เรียกว่า ธรรมะประยุกต์ ท่านพูดในเรื่องยากให้เป็นง่าย คนฟังแล้วเข้าใจแล้วนำไปปฏิบัติได้

กระบวนการเผยแพร่ธรรมะของ ว. วชิรเมธี เป็นกระบวนการที่ยั่งยืน ถึงแม้ตัวท่านจะไม่อยู่ในโลกนี้แล้ว แต่กระบวนการในการเผยแพร่ธรรมของท่านยังอยู่ คือท่านได้สร้าง ‘สถาบันวิมุตตยาลัย’ ขึ้นมารองรับกระบวนการเผยแพร่ธรรม เน้นการเผยแพร่ธรรมระดับรากหญ้า ระดับกลางจนถึงระดับคนชั้นสูง ท่านเน้นกระบวนการเผยแพร่ธรรมในประเทศแล้วเผยแพร่ไปต่างประเทศ ท่านมีหลายสิ่งหลายอย่างของคนมาไร่เชิฐตะวันแล้ว ทำให้ไม่โง่งม ทำให้ฉลาดขึ้น

ในยุคปัจจุบันมีคนฟังและสนใจธรรมะมากขึ้นแค่ไหน ตอบว่า คนฟังธรรมะมากขึ้น เพราะกระบวนการเผยแพร่ธรรมของ ว. เป็นจุดเปลี่ยนทัศนคติของคน แต่ก่อนคนฟังธรรมะว่า

เป็นเรื่องน่าเบื่อ ปัจจุบันบอกว่าไปฟังธรรมะ ทุกคนกระตือรือร้นตื่นตัวขึ้น เพราะธรรมะสมัยใหม่สามารถนำมาปรับใช้แก้ปัญหา ความทุกข์ได้จริง

พระสงฆ์ปัจจุบันมีปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่ธรรมะ คือการใช้ภาษาพระที่ชาวบ้าน ทัว ๆ ไปฟังแล้วเข้าใจยาก พระควรจะปรับทัศนคติในการเผยแผ่ธรรมเสียใหม่ คือไม่ต้องเน้นภาษาพระ เน้นภาษาคน คือภาษาคนที่ชาวบ้านทั่วไปได้ฟังได้ยินแล้วเข้าใจได้ง่าย

พระสงฆ์ปัจจุบัน ควรแก้ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่ธรรมะ โดยการที่พระสงฆ์ทุกวันนี้ต้องอ่านมาก ศึกษามาก เรียนรู้ให้มาก ท้นกับเหตุการณ์อยู่ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะในการเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ยุคปัจจุบัน คือ พระสงฆ์ยุคปัจจุบันนี้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ ควรใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ในการเผยแผ่ธรรมให้มากขึ้น

๕.๒ อภิปรายผล

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ คือ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารที่ใช้ในการเผยแผ่พุทธธรรม (๒) เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการเผยแผ่ธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี) (๓) เพื่อศึกษาบทบาทการเผยแผ่ธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี) ที่มีต่อสังคม ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่ธรรมะ ผลจากการวิจัยพบว่า

รูปแบบและกระบวนการเผยแผ่ธรรมะของ ว. วชิรเมธี (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี) นับว่าสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีการสื่อสาร เริ่มต้นจากท่านทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายหรือผู้รับสารแล้วทบทวนทฤษฎีการสร้างสาร กำหนดแผนกลยุทธ์ และสร้างสาร มีจุดน่าสนใจในกระบวนการสร้างสรรค์งานของท่าน คือจุดมุ่งหมายเพื่อการเผยแผ่ธรรมะเพื่อประโยชน์ของสังคม มาจากแรงบันดาลใจ แรงจูงใจที่ท่านเป็นผู้ส่งสารมีคุณสมบัติครบถ้วนในการสื่อสารที่เกิดประสิทธิผลเป็นเพราะปัจจัยสำคัญ คือลักษณะเฉพาะบุคคลที่ต้องการสร้างสารัตถธรรมเพื่อสนองเจตนารมณ์ของท่านในการเผยแผ่ธรรมะทั้งหลายไปสู่คนทั่วไปทั้งรุ่นใหม่และรุ่นต่าง ๆ

ขณะเดียวกัน สาร คือหนังสือธรรมะทุกเล่ม มุ่งถ่ายทอดธรรมะที่มีใกล้ตัวกับผู้ประสบปัญหาหรือทุกข์ แต่คนทั่วไปนึกไม่ถึง เมื่อได้อ่านแล้วอาจจะนำไปใช้ได้ในชีวิตของตน เพียงแต่ประยุกต์ปรับแก้ให้ตรงถูกต้องตามความเป็นจริง กระบวนการเผยแผ่ธรรมะของ ว. วชิรเมธี จะนำเสนอหลักธรรม คำสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มบุคคล มาประกอบการนำเสนอเพื่อเน้นความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย ให้ตรงจุดชัดเจน เช่น หนังสือธรรมาคำขึ้น ท่านกำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นคนค้าขาย คนทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์ให้ท่านค้าขายทำงานได้ผลแล้วทำให้คนมีความสุข สนุกจากการได้เงินมาโดยสุจริต ประกอบด้วยเคล็ดลับต่าง ๆ ที่ทำให้การค้าขายเจริญรุ่งเรือง กับข้อควรระวังสำหรับการทำธุรกิจ รวมทั้งหลักธรรมสำหรับคนทำมาค้าขาย

ว. วชิรเมธี ยังใช้เทคนิควิธีการสร้างคำใหม่โดยอาศัยแนวเทียบจากคำเดิม ซึ่งนอกจากจะสร้างอารมณ์ขัน สะดุดตา สะดุดหูให้กับผู้อ่านได้แล้ว ยังสามารถสร้างการถกคิดในความหมายอันลึกซึ้งของคำที่ท่านคิดประสมขึ้น จึงเป็นเหมือนจุดสะดุดใจให้ผู้อ่านหยุดพินิจ

พิจารณา การสร้างคำใหม่เป็นส่วนที่แตกต่างอย่างมากกับหนังสือธรรมะในอดีตที่มักจะใช้คำศัพท์เชิงวิชาการ ภาษาบาลี และถ้อยคำสำนวนแบบโบราณที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกไม่ร่วมสมัย ไม่สนุก ไม่คล้อยตาม เกิดความรู้สึกห่างไกลจากความเข้าใจเนื้อหา รวมถึงการสื่อสารความคิดของแบบเดิมแตกต่างกับการใช้คำหรือสำนวนของ ว. วชิรเมธี ที่ให้ความรู้สึกของผู้อ่านเปลี่ยนไป กลายเป็นการนั่งฟังเรื่องราวสนุกสนานมีแง่คิดและสัมผัสได้จริง

การนำคำภาษาต่างประเทศมาประสมกับคำไทย เป็นวิธีที่โดดเด่นทำให้ผลงานของท่านกลายเป็นหนังสือธรรมะที่ทันสมัย มีเสน่ห์ กลืนอายุต่างจากหนังสือธรรมะแบบเดิม ๆ เพราะภาษาต่างประเทศที่ท่านนำมาใช้เป็นคำที่ใช้กันปกติในสังคมปัจจุบัน จึงยังทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้นในความหมายที่ท่านต้องการถ่ายทอด และรู้สึกถึงความร่วมสมัย มีความเป็นปัจจุบัน บางส่วนก็ใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ เพราะสามารถสื่อสารได้ง่ายขึ้นและตรงกับความเข้าใจของบุคคลร่วมสมัยมากกว่าการเลือกใช้คำศัพท์บัญญัติ ซึ่งเป็นการสะท้อนว่าท่านไม่ยึดติดกับกรอบเดิม ๆ ของหนังสือธรรมะที่จะปรากฏคำศัพท์ทางการและคำภาษาบาลี ไม่มีการใช้คำทับศัพท์ ภาษาต่างประเทศตามสมัยนิยมเช่นนี้

หลักธรรมในศาสนาพุทธจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับศัพท์ภาษาบาลี ทำให้หนังสือธรรมะจำนวนมากมีภาษาบาลีปรากฏอยู่ตลอดทั้งเล่ม จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของหนังสือธรรมะที่ทำให้ผู้อ่านหลายกลุ่มอ่านแล้วไม่เข้าใจ ว. วชิรเมธี ตระหนักในปัญหานี้ดี งานเขียนของท่านจึงมีภาษาบาลีปรากฏอยู่น้อยมาก และยังถูกนำเสนออย่างมีศิลปะ กล่าวคือ ผู้แตงนำเสนอคำศัพท์ภาษาบาลีพร้อมการอธิบายความหมายด้วยคำที่เข้าใจได้ง่าย ไม่ใช้ศัพท์วิชาการ บางส่วนใช้เครื่องหมายชนิดขีด (วงเล็บ) เพื่อแปลความหมายให้ผู้อ่าน ทำให้การสอดแทรกคำศัพท์ภาษาบาลี ไม่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเบื่อหน่ายหรืองุนงงแต่อย่างใด

สำหรับรูปแบบการถ่ายทอดพุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม ว. วชิรเมธี ใช้การถ่ายทอดสารัตถธรรมให้ร่วมสมัย ตั้งแต่ตัวตนของท่าน ที่มีบุคลิกภาพของผู้นำเสนอธรรมะที่รู้จักจริง น่าเชื่อถือ เป็นคนแห่งยุคสมัย ภาษาเขียนเข้าใจง่าย ใช้ศาสตร์ร่วมสมัยมาช่วยในการอธิบาย วิธีคิด เรื่องราวที่นำมาเสนอมีลักษณะร่วมสมัย เป็นธรรมะสำหรับคนยุคนี้ และธรรมะต้องนำไปใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวัน ผ่านการนำเสนอที่ไม่ยึดติดกรอบแบบเดิม ๆ ทั้งลีลาและช่องทางการนำเสนอ ทั้งหมดนี้จึงทำให้หนังสือธรรมะของ ว.วชิรเมธี กลายเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างกระแสธรรมอินเทอร์เน็ต

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการศึกษา รูปแบบและกระบวนการเผยแพร่ธรรมะของ ว. วชิรเมธี (พระมหาจุฑาชัย วชิรเมธี) เมื่อสำเร็จแล้วทำให้พบประเด็นสำคัญสามารถเป็นข้อเสนอแนะได้ ๒ ประการ คือ

(๑) หนังสือธรรมะทุกเล่มที่ท่านมุ่งถ่ายทอดธรรมะที่มีใกล้ชิดกับผู้ประสบปัญหาหรือทุกข์ แต่คนทั่วไปนึกไม่ถึง เมื่อได้อ่านแล้วอาจจะนำไปใช้ได้ในชีวิตของตน เพียงแต่ประยุกต์ปรับแก้ให้ตรงถูกต้องตามความเป็นจริง

(๒) คมธรรมประจำวันเป็นข้อคิดจากธรรมะที่ท่านนำเสนอเป็นประจำตามสื่อนัลลิตมีเดียเป็นการเน้นย้ำ สะกิดเตือนให้กลุ่มเป้าหมายได้ขุ่คิดและนำข้อธรรมไปใช้ในแต่ละวัน ผลการวิจัยนี้ นำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาใช้แก้ปัญหาเพื่อพัฒนาตนในสังคมไทย เพื่อให้ผู้คนมีความตระหนักถึงความสำคัญของพุทธธรรมว่าเป็นเรื่องสำคัญใกล้ตัวของทุกคน

๕.๓.๒ ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาที่สืบเนื่องต่อจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่ธรรมของ ว. วชิรเมธี ด้วยกระบวนการที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาปัญญาจากหนังสือธรรมะและสื่ออื่น ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย และเพื่อให้เข้าใจในแก่นแท้ของหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถที่จะน้อมนำไปประยุกต์ปฏิบัติใช้แก้ปัญหาตามที่บุคคลทั้งหลายต้องเผชิญอยู่ได้อย่างถูกต้องต่อไป คือ

(๑) การศึกษารูปแบบและกระบวนการเผยแผ่ธรรม เรื่องค่านิยม ความศรัทธา ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีปฏิบัติของ ว. วชิรเมธี

(๒) การศึกษารูปแบบและกระบวนการเผยแผ่ธรรมเรื่องการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น กับการพัฒนาบุคลากรของ ว. วชิรเมธี

